

Јасмина Нинков*

Београд, Народна библиотека „Милутин Бојић“

УДК 021.63(497.11)

PULMAN XT ПРОЈЕКАТ У СРБИЈИ

*(PULMAN XT -EXTENDING THE EUROPEAN RESEARCH NETWORK
FOR PUBLIC LIBRARIES, MUSEUMS AND ARCHIVES)*

БИБЛИОТЕКЕ И ИНФОРМАЦИОНО ДРУШТВО

Развој информатичких и комуникационих технологија трансформисао је савремено друштво у „информационо друштво“. Утицај савремених средстава комуникације на свим нивоима свакодневног живота је огроман. Економски развој Европске уније са 337 милиона становника, односно скоро пола милијарде становника ако се додају становници будућих чланица Уније, зависи директно од тога колико су грађани способни да користе савремену технику. У 1999. години Европска комисија је донела иницијативу коју је назвала „Електронска Европа - Информационо друштво за све“ (Europe : An Information society for all). Иницијатива је прихваћена и даље развијана, а процес је кулминирао на министарској конференцији о овој теми у Лисабону у априлу 2000.године. Усвојен је акциони план који треба да донесе добробит свим становницима Европе (http://europa.eu.int/information_society/ceurope/index_en.htm).

Кључни елементи ове стратегије су :

- да сваки грађанин, дом, школа, привреда и администрација буду доступни путем Интернета и „on line“,
- креирање дигитално писмене Европе и једне снажне културе која је спремна да развија и финансира нове идеје,
- изградња система који осигурава да сви буду укључени у тај процес, што ће, како се верује, обезбедити већу социјалну кохезију.

Такозвани eContent програм је усвојен крајем 2000.године као део овог акционог плана (www.cordis.lu/econtent/).

ICT програм (Information Society Technologies), www.cordis.lu/ist је најважнији у тој области (Research and Technological Development, RTD), а у оквиру плана за 1998-2002 (FP 5). Његов основни циљ је развој тзв. user friendly информационог друштва.

Јавне библиотеке имају веома велику улогу у имплементацији кључних елемената нове политике у будућој електронској Европи, уједначеног развоја нових информатичких сервиса и

преношења те праксе земљама које су у томе почетници. Библиотеке ту имају двоструку улогу, дакле не само да се саме дигитализују, већ и да образују пре свега радно становништво да све више прихвата нове стандарде и могућности и користи их у самој библиотеци. Тако библио-тека постаје место за добијање информација.

Управо у оквиру ових програма и акционог плана установљен је прво PULMAN пројекат (EUROPE'S NETWORK OF EXCELLENCE FOR PUBLIC LIBRARIES, MUSEUMS AND ARCHIVES), а затим и његово такозвано проширење на земље у суседству и на треће земље PULMAN XT (EXTENDING THE EUROPIAN RESEARCH NETWORK FOR PUBLIC LIBRARIES, MUSEUMS AND ARCHIVES).

У области рада јавних библиотека (public libraries) и до сада је организовано више великих пројеката, као што су OPERA, PUBLICA, CAMILE, DECIDE, ISTAR... У последњих седам-осам година поред чланица Европске уније укључене су и земље кандидати за чланство у унији (CEEC), као и тзв. треће земље и земље у суседству (third countries and neighboring countries). Нарочито се инсистира на развоју информационе писмености (IT) и образовања у погледу коришћења компјутера и нових технологија у свакодневном животу, што библиотекама даје едукативну улогу (learning trough libraries and long distance learning).

Пројекат PULMAN (Europe's network of excellence for public libraries, museums and archives) обухвата 26 земаља, (све земље чланице Европске уније и 10 земаља кандидата за чланство у Унији). Пројекат је покренула и финансира га Европска комисија у оквиру ICT програма о којима сам говорила (www.pulmanweb.org).

Основни циљ PULMAN пројекта је креирање, „паковање“ у електронску форму доступну на Интернету Digital Guidelines Manuals -дигиталних упутстава о стандардима, новитетима, искуствима, библиотекарској политици, одлукама, добрим примерима, искуствима у различитим областима библиотекарске праксе, и ширење ових примера ка свим земљама на континенту. Остали задаци су развијање сарадње, организовање националних креативних радионица, група за подршку, експертских тимова и сарадња међу музејима, архивима и библиотекама.

МЕНАЏМЕНТ PULMAN XT ПРОЈЕКТА

Пројекат воде партнери који имају важну улогу и у PULMAN пројекту и који чине Управни одбор. То су:

MDR PARTNERS (Енглеска) - Роб Дејвис (Rob Davies), који је и главни менаџер PULMAN-а, Градска библиотека из Хелсинкија (Финска) - Кристина Виртанен (Kristina Virtanen), Библиотека „Отон Жупанчич“ Љубљана (Словенија) - Бреда Карун (Breda Karun), Библиотека из Верие (Грчка) - Јоанис Трохопулос, (Ioanis Trohoupulos), који је задужен за виртуелну презентацију оба пројекта (www.pulmanweb.org).

Два нова партнера су Заједница библиотека Турске, коју представља и има улогу националног координатора Булент Јилмаз (Bulent Yuilmaz) и Библиотека „Мајаковски“ из Санкт Петербурга (Русија), координатор Олга Устинова.

Остале земље (поред Турске и Русије) у пројекту су представљене преко националних координатора (country coordinators) и установа или институција у којима они раде, по принципу „људске мреже“ који је установљен у ранијим пројектима као што је Publica. То су

Албанија, Босна и Херцеговина, Хрватска, Украјина, Молдавија, Белорусија, Македонија, Црна Гора и Србија. Из Црне Горе то је Градска библиотека из Херцег Новог, односно колега Драган Вујовић, а из Србије Библиотека града Београда и Јасмина Нинков (ninkovnj@eunet.yu).

Ове земље ће преко својих координатора учествовати у свим кључним активностима. Пројекат је започео 15. јуна 2002. године и трајаће 14 месеци до 15. августа 2003. године. Већина земаља из ове групе је већ учествовала у неким ранијим пројектима, па имају одређена искуства која им омогућавају да се лакше уклапају у процедуре и стандарде Европске уније. Србија је по први пут у оваквом једном пројекту и искуства, везана пре свега за менаџмент оваквих пројеката, ће бити драгоцена.

Свакодневна комуникација и сарадња одвија се путем електронске поште и повремених састанака, где се договарају даљи кораци. Почетни састанак је одржан 24/25. јуна у Истанбулу (Турска), и на њему су договорени сви практични детаљи и утврђени рокови у којима одређени задаци треба да буду урађени.

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОЈЕКТА

Један од основних задатака је превод на национални језик тзв. Дигиталних упутстава, (смерница, приручника) Digital Guidelines Manuals. Материјал има 190 страна и садржи три тематске целине: 1. Библиотеке и друштво, 2. Менаџмент и 3. Дигитализацију.

У свакој од целина има по више подтема (од доживотног учења, сервиса у дејим библиотекама, сервиса за кориснике са посебним потребама, рада са музичким и некњижним материјалом, евалуације, финансирања, ауторских права, вишејезичности, дигитализације, мултимедија, до менаџмента). Свака има по неколико страница, где су увод, суштина теме, најбољи примери у тој области и линкови који упућују на Интернет презентацију библиотека које примењују написано у оквиру својих редовних активности. Зато су веома корисни и употребљиви, јер свако према својим потребама и афинитетима може да пронађе и погледа шта сачињава највиши стандард у струци и на који начин је то на Интернету приказано. На материјалима је радило много библиотекара из најразвијених европских библиотека, а организована је и велика креативна радионица од 17. до 20. фебруара 2002. године у Хелсинкију (Финска), где се расправљало о свакој појединачној теми, облику у коме треба да буде написана, закључцима, изгледу на WEB- у, линковима... Тек након такве опсежне редакције дошло се до садашњег облика. Превод на српски језик треба да буде готов до краја септембра, и од тада ће на сајту www.pulmanweb.org постојати и верзија на српском језику. Превод ће бити постављен и на свим сајтовима библиотека које имају своје Интернет презентације и, наравно, које желе да поставе дигитални приручник. Сви заинтересовани библиотекари и библиотеке могу добити овај приручник у дигиталној верзији. Сваки библиотекар у Србији треба да се упозна са овим материјалом. Након тога, у октобру и новембру, одржаће се националне креативне радионице на којима ће се расправљати о актуелном стању у јавним библиотекама, сарадњи између библиотека, музеја и архива и о темама из дигиталног приручника.

Остале задатке у оквиру пројекта чине представљање земаља и њихових библиотекарских система на сајту www.pulmanweb.org и презентација сајтова који имају енглеску верзију и могу послужити за информисање иностране стручне јавности. Ту је и

представљање заједнице библиотека Србије на сајту EBLIDA, која је такође у пројекту, и која ће успоставити малу берзу сарадње између сличних асоцијација библиотека у Европи.

Код представљања система јавних библиотека у Србији на Интернету (www.pulmanweb.org), треба рећи да наша земља није у Libecon пројекту, односно не врши статистичка мерења према том формату који је општепризнат у Европи. На Интернет презентацији www.libecon2000.org могу се пронаћи статистички подаци (корисници, трошкови, број библиотека, кадрови, број књига, некњижни материјал, набавка, број позајмљених књига, број персоналних рачунара, Интернет приступа) готово свих европских земаља. И наша земља би требала да се укључи у овај стандардизовани начин прикупљања и презентовања статистичких података о свом систему и да се појави на овом сајту.

Организоваће се тренинг за библиотекарe из Србије у библиотекама у Хелсинкију, Љубљани и Верији. Успоставиће се једна експертска група за подршку развоју библиотекарства и за учествовање у будућим пројектима Европске комисије. На крају, у марту месецу у Лисабону, одржаће се велика конференција о јавним библиотекама, на коју ће бити позвани министри културе из свих 37 земаља које учествују у ова два комплементарна пројекта.

Учесће Србије у овом пројекту је њен повратак, после низа година, у библиотекарску заједницу Европе и представља веома значајан чин. На овај начин ће и нашим библиотекаrimа постати доступне све релевантне информације којима располажу и њихове колеге из Европе, као и њихова најбоља политичка искуства. Сарадња са развијеним библиотекарским центрима, као што је на пример Хелсинки (финске библиотеке уживају огроман углед у свету и пример су доброг рада и коришћења најсавременијих технологија, а проценат чланства у библиотекама у Финској прелази 50 % становништва), биће драгоцен у тражењу начина за превазилажење стања у којима се налазе наше јавне библиотеке.

БИБЛИОТЕКЕ НА РАСКРШЋУ

Библиотекарство захтева стратешке одлуке, и овај пројекат је замишљен тако да послужи као помоћ и библиотекаrimа и доносиоцима политичких одлука, односно политичарима на локалном и државном нивоу који доносе одлуке о висини финансирања и одвајања из буџета за рад јавних библиотека. Све информације, уз овако широк спектар земаља укључених и заједно представљених, треба да покажу како је мрежа јавних библиотека значајна покретачка снага, и самим тим наведу надлежна министарства да поведу већу бригу о стању својих националних мрежа. Пројекти Pulman i Pulman ХТ окончаће се, надамо се, након успешног рада великом конференцијом у Лисабону, где ће заједно политичари, министри културе и експерти додати још једну коцкицу у стратегији настојања да се у Европи изгради систем јавних библиотека истог, високог стандарда, које ће служити грађанима, бити ефикасне и модерне, и у којима ће корисници добијати не само књиге и некњижни материјал, већ и информације битне за свакодневни живот. У којима ће моћи и много да се научи (learning through libraries), и то нарочито у области дигиталне писмености коришћења нових технологија. Овакав систем јавних библиотека послужиће као основа за стварање будућег друштва знања, коме Европа тежи.

Оваква концепција рада за нас је квалитативно нов моменат, нарочито у односу на конзервативно схватање улога народних библиотека (како се код нас каже), које библиотеку види као магацин књига, а библиотекара само као посредника између књиге и читаоца. Ова улога се сада веома мења, библиотекаrimа предстоји континуирано образовање уколико желе

да остану у додиру са нараслим променама у савременим технологијама, а које ће неминовно, и већ јесу, постати саставни део свакодневног рада у библиотеци. Менаџмент и организација јавних библиотека морају претрпети промене и брже реаговати на потребе корисника. У сусрет кориснику основни је мото тренутка, и то у сусрет оном „радном човеку“ кога у нашим библиотекама готово и да нема. Проценат становништва који користи библиотеке у Србији према подацима из 2000. године је нешто изнад 5%. Овај податак сам по себи говори довољно.

Овакви пројекти су добра прилика да се упоредимо са ситуацијом у суседним земљама и да, без обзира на изузетно тешке године које су за нама, кренемо да тамо где то зависи од нас, и где можемо, успостављамо систем који ће бар приближно водити европским стандардима.

Прилог:

THE PULMAN GUIDELINES

Section 1 - Social Policy guidelines

Social inclusion

Citizen participation in new forms of Civic Governance

Access and services for people with physical and visual impairments

Public library services for children and schools

Public library services supporting education in adult life.

Support for business and the Economy

Access to Diverse cultural content

Access to music and Non-print Material

Section 2 - Management guidelines

Performance Measures and Evaluative Tools

Funding and Financial Opportunities

Co-operation and partnerships

The Public Interest in Access to Copyright protected materials

The Handling of Legal Issues

Section 3 - Technical guidelines

Digitisation

Developments in Integrated Library Systems

Multimedia digital service delivery

Delivery channels

Resource description, discovery and renewal.

Tailoring of services and citizen interaction and participation

Technical Responses to Multilingual Issues

Резиме

Јавне библиотеке имају веома важну улогу у развоју будуће е-Европе, дигитализацији културног наслеђа (заједно са музејима и архивима) и образовању грађана за коришћење савремених компјутерских технологија. Улога јавних библиотека све више се своди на посредовање у ширењу информација и знања (Learning through libraries) и на окупљање што већег броја корисника. У земљама Европске уније, и европским земљама уопште, већ дуго се организују различити пројекти у области рада јавних библиотека (public libraries). PULMAN XT пројекат је први такав пројекат у који се Србија укључује.

Јасмина Нинков

Pulman XT проект в Србији

Резюме

Роль публичных библиотек в развитии новой Европы, дигитализации культурного наследия (музеев и архивов тоже) и в обучении граждан пользоваться современными компьютерными технологиями, является очень важной. Библиотеки все больше становятся посредником в распределении информации и знаний (Learning through libraries) и местом собирания все большего числа пользователей. В странах Европейского сообщества и в европейских странах вообще, уже долго организуются разнообразные проекты, касающиеся работы публичных библиотек (public libraries). Pulman XT является первым проектом такого вида, в который включается и Сербия.

Jasmina Ninkov

The Project »PULMAN XT « in Serbia

Resume

The Public Libraries have an important role in the development of the future e-Europe, the Digitalization of the cultural heritage (along with Museums and Archives) and in the Education of Citizens for the usage of the modern computers technologies. The role of Public Libraries is more and more reduced on spreading the Information and the Knowledge (Learning through Libraries) and on grouping a huge number of users. In the Countries of the European Union, and European countries in general, for a long time, are organized different projects, in the domain of the Work of Public Libraries. The Project PULMAN XT is the first project of this kind in which Serbia is taking part.